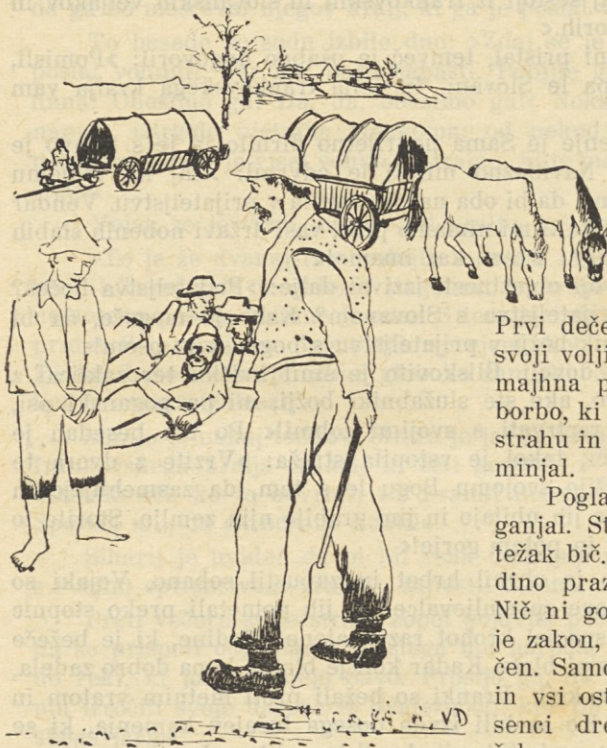

Cigani

Dan je bil sijajen. Nikakega sledu o vetrcu. Sončili smo se v toploti, polni šelestenja. Od vseh strani je prihajalo uspravajoče šumenje žuželk, a dišeči zrak je bil poln sladkega diha zemlje in zelenja, ki je bilo vse še v popju. Leni smo bili za vse drugo, samo od časa do časa smo spregovorili kako besedo, toliko da razgovor ni zamrl. In tedaj sta bila mir in tišina, čisto nenadno, neprijetno prekinjena.

Dva bosonoga dečka sta poškodovala napis, ki je veljal za ves nasad. Kaj je napis pomenil, nisem vedel. Človek, ki je ležal poleg mene, naglo vstane in ju pokliče. To je bil poglavar ciganov, človek z ozkim čelom in

srepimi očmi. Njegove tenke ustne in tiranski izraz obraza sta zadosti pričala, zakaj sta se pri zvoku njegovega glasu oba dečka vzravnila in ostrmela kakor preplašeni srni. Strah je ležal na njunih obrazih. Žalostna se obrneta in zbežita. Poklical ju je.

Prvi deček je neodločno in proti svoji volji obstal. Njegova mršava, majhna postava je jasno izražala borbo, ki je v njem besnela, borbo strahu in razuma, kateri ga je opominjal.

Poglavar plemena ju ni preganjal. Stopil je do voza in vzel težak bič. Potem se je vrnil v sredino praznega prostora in čakal. Nič ni govoril. Ni se obračal. Bil je zakon, nemilostljiv, vsegamogoben. Samo stal je in čakal. In jaz in vsi ostali, a tudi oba dečka v senci dreves, smo vedeli, česa čaka.

Deček, ki je obstal, se je počasi vrnil. Z njegovega obraza smo čitali težko odločitev v strahu in trepetu. Ni se obotavljal. Odločil se je, da prejme svojo kazen. Zdaj ne bo več prejel kazen za svojo prvo pregreho, temveč za prestop, ker je poskušal bežati. A v tej točki je ravnal poglavar samo tako, kakor je to zahtevala ciganska postava, ki jo je poglavar zastopal: Mi kaznujemo naše prestopnike, a kadar se nam umaknejo in pobegnejo, jih zgrabimo in še huje kaznujemo.

Deček je šel naravnost k poglavarju in je obstal v točni oddaljenosti za zamah z bičem. Bič je siknil po zraku. Otrpnil sem od groze pred silnim udarcem. Mršava mala noga je bila tako mršava in majhna! Kjer je udaril bič, je meso postalo povsem belo, takoj nato pa se je pokazala rdeča, debela proga, a po njenih nitkah so curljale drobne kapljice krvi. Znova

se je dvignil bič in celo malo telo je drhtelo v pričakovanju udarca, četudi se deček ni maknil z mesta. Hotel je vzdržati. Nove lise so se krvavo črtale na njegovi nogi. Šele, ko je bič četrtič udaril, je fant glasno zakričal. A sedaj ni mogel nič več mirno stati in od tega trenutka je poskakoval in vpil od bolečine in muke, vendar ni poskušal uteči. Ko je v svojem brezupnem poskakovanju prišel iz dosegljivosti biča, se je takoj vračal. — Po dvanajstih udarcih je klecajoč odšel med vozove.

Poglavar je ostal in je čakal. Tedaj se je pojavil med drevjem drugi deček, toda ni prišel naravnost k poglavarju. Plazil se je kakor plaha žival. Vsak trenutek je obstal in se odmikal za nekoliko korakov. Ali vendar se je vračal in približeval človeku v vse ožjih krogih, klecail je in spuščal nerazumljive glasove in vzdihle. Njegove oči se niso odmaknile od biča, a v njih je bil izraz strahu, brezumnega strahu. Videl sem levo in desno od mene močne ljudi, kako so padali v borbi in kako so se zvijali v smrtnih mukah, videl sem jih na desetine, kako so jih vrgle bombe in granate v zrak, razmetane in razcefrane, ali, verujte mi, vse to je le nedolžna šala pred pogledom na tega ubogega otroka.

Bičanje se je pričelo. Kazen prvega otroka je bila igračka v primeri s to. Po nekaj sekundah je že tekla kri po tenkih nožicah. Skakal je in se zvijal, padal in se spet pobiral. Njegovo vpitje je bilo ostro in je pretresalo vso okolico ne

zamolklo, ampak trhteče in tenko, kakršno je pri nenavadnih otroških glasovih. Toda deček je bil na kraju svojih moči. Poslednji ostanek misli mu veli uteči. Toda poglavar mu je presekali pot in ga z udarci biča poglaval nazaj.

Zaslišal sem nenadoma divji krik. Ženska, ki je sedela na vozu, je zakričala. Z enim skokom je bila med poglavarjem in dečkom.

Poglavar zamahne z bičem tudi po ženski. Krilo ji je bilo tako dolgo, da ni niti mislil udarjati po nogah. Nameril je na njeno lice in ona se je

branila pred udarcem, kakor je mogla, z rokami in mišicami, stiskajoč glavo med mršava ramena in izpostavljajoč pleča in mišice sili udarcev. Junaška mati! Dobro je vedela, kaj dela. Deček je pobegnil k vozovom.

A ves čas so štirje ljudje ležali poleg mene in gledali. Vendar se niti premaknili niso. Tudi jaz se nisem zganil, priznam in to brez sramu, četudi je moj razum bil težko borbo z mojimi naravnimi čuti, ki so me silili, naj vstanem in naj rešim dečka. Poznal sem življenje. Kaj bi tej ženi ali meni koristilo, če bi se pustil od ciganov do mrtvega pretepati? Gledal sem nekoč obešanje nekega človeka, in četudi se je vsa moja duša upirala temu, ni prišla niti beseda preko mojih usten. Če bi le z eno samo besedo nasprotoval, bi mi najbrž razbili glavo.

V obeh slučajih je bil zakon močnejši od mene. Da ni bilo v travi poleg mene štirih ciganov, bi z veseljem navalil na tistega z bičem. In če me ne bi napadla z nožem kaka žena iz tabora, sem uverjen, da bi ga stolkel do mrtvega. Toda poleg mene so v travi ležali štirje cigani, ki so videli v poglavarjevem biču zakonik svojega rodu.

Pavel Kunaver

Mornar in trgovec z biseri

(Perzijska pripovedka)

Pravijo, da je živel v mestu Basra mož, Abu'l Favaris po imenu, ki je bil poglavar vseh mornarjev v mestu, kajti ob oceanu ni bilo пристanišča, kjer še ne bi kdaj pristal. Ko je nekega dne sedel z mornarji na morski obali, se je izkrcal z neke ladje na kraju, kjer je Abu'l Favaris počival, neki starček in ga takole nagovoril: »Pri-jatelj, posodi mi svojo ladjo za šest mesecev in plačal ti bom, kolikor zahtevaš.«

»Daj mi tisoč zlatih denarjev,« mu je odgovoril mornar.

Starec mu je izročil zlató takoj, a preden je odšel, ga je opomnil, da bo prišel zopet prihodnjega dne in posvaril Abu'l Favaris, da se ne bo izgovarjal in odlašal z odhodom.

Mornar je nesel zlató domov, pripravil je ladjo, in ko se je poslovil od svoje soproge in sinov, je odšel na obalo, kjer je čakal nanj starec s sužnjem in z dvajsetimi oslovskimi tovari praznih vreč.

Abu'l Favaris ga je pozdravil. Nato sta skupaj natovorila ladjo ter razpela jadra. Izbrala sta si za kažipot zvezdo. Tri mesece so jadrali, dokler niso ugledali nekega otoka. Tja je krmaril starec in na obali otoka so se kmalu nato izkrcali. Natovoril je svojega sužnja z nekaj vrečami, nato pa se je odpravil s svojimi tovariši proti gori, ki so jo videli v daljavi. Čez nekaj ur so dospeli do nje. Splezali so na njen vrh, kjer so našli široko planoto, v kateri je bilo izkopanih več kakor dve sto jam.

Tu je šele starec razložil mornarju, da je trgovec in da je tod odkril rudnik draguljev.

»Sedaj, ko sem ti zaupal skrivnost,« je nadaljeval, »pričakujem, da boš zvest tudi ti. Želim, da greš v to jamo in mi pošlješ gori toliko biserov, da bom napolnil te vreče. Polovico jih bom dal tebi; tako bomo preživeli lahko ostanek svojega življenja v razkošju.«

Mornar je vprašal, kako so biseri prišli v te jame. Trgovec mu je povedal, da so jame v zvezi z morjem. Po onih prehodih so priplavale školjke in se naselile v jamah, ki jih je on po naključju odkril. Dalje ga je poučil, da je privedel mornarja s seboj le zato, ker mu je bilo treba pomoči; ne želi pa, da bi še drugi ljudje izvedeli kaj o tem.

Navdušeno se je spustil mornar v jamo. Našel je res velike množine bisernih školjk. Starec je spustil do njega košaro, ki jo je mornar večkrat napolnil. Končno je trgovec zaklical, da so vse školjke brez vrednosti, ker ne vsebujejo nobenih biserov. Zato je Abu'l Favaris zapustil jamo in šel v drugo; tam je našel mnogo biserov. Znočilo se je. Mornar je postal silno truden, zato je poklical starca, da naj mu pomaga iz jame. Toda v odgovor mu je trgovec zaklical, da ga namerava pustiti v jami, ker se boji, da bi ga Abu'l Favaris ubil zaradi biserov. Razburjeno mu je mornar ugovarjal, da nima takih namenov, toda starec je ostal gluha za vse prošnje; odšel je nazaj k ladji in je odjadral.

Abu'l Favaris je ostal v jami tri dni lačen in žejen. Ko je iskal pota iz jame, je naletel na mnogo človeških kosti in spoznal je, da je kruti starec na enak način ukanil že mnogo drugih ljudi. V obupu je razkopaval po jami. Ugledal je res malo odprtino, ki jo je z rokami razširil. Kmalu je bila tako velika, da je mogel zlesti skozi. Bil je v temi; stoječ na blatu. Previdno je šel dalje, a se je nenadoma pogreznil do vratu v vodo, ki je bila slana: spoznal je, da je v prehodu, ki vodi do morja. Plaval je dalje nekoliko časa, dokler se ni v dalji posvetilo. To mu je dalo novega poguma, da je še krepkeje zaplaval, dokler ni došel do vhoda v preduh in zlezal na kopno. Pred njim se je širilo morje. Padel je na obraz, da je izrazil Bogu svojo hvaležnost za rešitev. V bližini je zagledal svoj plašč, ki ga je pustil na obali, preden je odšel na goro; o starem trgovcu pa ni bilo sledu in tudi ladja je izginila.

Ves žalosten se je vsedel na obalo in premišljeval, kaj mu je storiti. Zrl je po morju in ugledal je ladjo. Mornar je planil tedaj na noge; potegnil je turban z glave, mahal je z vso močjo z njim in kričal je, kolikor je le mogel. Zagledali so ga z ladje. Ko so se mu približevali, je sklenil, da svojim rešiteljem ne bo povedal resnice, kaj je iskal tod. Ko so se nato izkrcali ter ga vprašali, kako je zašel na ta otok, jim je dejal, da se je njegova ladja razbila, on pa se je držeč jambora rešil na obalo. Veselili so se njegove sreče in povedali so mu, ko jih je vprašal po njihovi domovini, da so iz Abesinije in da gredo v Hindostan. Nato je prišel Abu'l Favaris pomišljati, češ, da v Hindostanu nima ničesar iskati. Zagotavljali so ga, da bodo že srečali kako ladjo, ki bo jadrala proti Basri, in oddali ga bodo njej. Pristal je. Jadrati so štirideset dni, ne da bi videli obljudenega kraja. Mornar jih je vprašal, če se niso zmotili. Tedaj so mu zaupali, da jadrabo že peti dan, ne da bi vedeli kam gredo in v katero smer naj se obrnejo.

Nenadoma se je dvignilo iz morja nekaj minaretu podobnega in zdelo se jim je, da beži njihova ladja brez vetra z veliko silo po vodi. Začuden

so vprašali mornarji Abu'l Favarisa zakaj se ladja tako hitro pomika. On pa je mrko zrl predse. V daljavi je ugledal goro, ki se je dvigala iz morja. V grozi si je z rokami pokrill oči in zaklical: »Vsi bomo poginili! Moj oče me je vedno opominjal, da naj jadram proti vzhodu, če bi se na morju izgubil; kajti proti zapadu bi padel levu v žrelo. Ko sem ga vprašal, kaj je levje žrelo, mi je povedal, da je Vsemogočni ustvaril sredi oceana ob vznožju neke gore veliko luknjo. To je Levje žrelo, ki na sto milj daleč privlači ladje, in nobena ladja, ki zadene ob goro, se ne reši več. Zdi se mi, da smo prišli na ta usodni kraj.«

Z grozo so videli vsi, kako nese njihovo ladjo kakor veter hitro proti gori. Kmalu je prišla v vrtimec, kjer je tok nosil ostanke tisočerih ladij okrog in okrog. Mornarji in trgovci so se zbrali okoli Abu'l Favarisa in prosili so ga, naj jim svetuje, kaj naj store. Zaklical jim je, da naj pripravijo vse vrvi, ki so na ladji; on bo splaval iz vrtinca na obalo do gorskega podnožja, kjer bo poiskal kako trdno oporo. Nato naj mu vržejo vrvi in rešil jih bo iz nevarnosti. Imel je res srečo. Tok ga je vrgel na breg, kjer je pritrdil vrv z ladje k močnemu drevesu.

Kakor hitro je mogel, je mornar splezal na vrh gore, da bi poiskal hrane, kajti on in njegovi tovariši že več dni niso imeli grizljaja v ustih. Dospevši na vrh, je našel ravnino, ki se je razprostirala daleč pred njim. V sredini je videl visok slavolok iz zelenega kamna. Ko se mu je približal in vstopil, je odkril visok steber iz jekla, s katerega je na verigah visel velik boben iz damaščanskega brona, pokrit z levjo kožo. Z oboka doli pa je visela bronasta tabla s sledečim napisom:

»O, ti, ki prideš na ta kraj, vedi, da je tudi Aleksander na potu okoli sveta prišel do Levjega žrela in je spoznal ta kraj nesreče. Spremljalo ga je štiri tisoč modrijanov, ki jih je pozval in jim ukazal, naj iznajdejo sredstva za rešitev iz tega nesrečnega kraja. Dolgo so modrijani pre-mišljevali o tej zadevi, dokler niso na nasvet Platona postavili ta boben, katerega moč je v tem, da more oni, ki se reši iz vrtinca in udari trikrat na boben, potegniti svojo ladjo zopet na površje morja.«

Ko je mornar prečital napis, se je urno vrnil na obalo in obvestil tovariše o svojem odkritju. Po dolgem razgovarjanju je sklenil žrtvovati svoje življenje s tem, da ostane na otoku in udari na boben, in sicer pod pogojem, da se bodo po svoji rešitvi vrnili v Basro in dali polovico vseh zakladov, ki jih imajo na ladji, njegovi ženi in njegovim sinovom. Prisegli so mu, nato pa se je vrnil k slavoloku. Dvignil je kij in trikrat udaril po bobnu. Ko je mogočno bobnenje odjeknilo od gora, je šinila ladja kakor puščica iz vrtinca. Mornarji so nato zaklicali Abu'l Favarisu v slovo in res so odpluli v Basro, kjer so dali polovico svojega premoženja mornarjevi družini. Družina je kljub bogastvu silno žalovala za svojim očetom. Abu'l Favaris se je po zdravem spancu pod slavolokom zahvalil svojemu Stvarniku, ki mu je ohranil življenje.

Mornar se je napotil na vrh gore. Tam je srečal starega pastirja, ki ga je pozdravil. Ko je ta slišal mornarjeve prigode, ga je nasitil in vzel v svojo hišo. Toda na svojo grozo je Abu'l Favaris kmalu spoznal, da je ta starec ljudožre. Zvito je pričel pripovedovati kanibalovi ženi, da zna narediti marsikatero koristno orodje za njeno domačijo, nakar je žena pregovorila svojega moža, da mu je prizanesel. Ko je preživel že mnogo časa v hiši, so ga poslali ovce past.

Nekega dne je našel v gozdu v votlem štoru mnogo medu. Vrnivši se domov, je to povedal pastirjevi ženi. Zato je naslednjega dne poslala žena svojega moža in Abu'l Favarisa, da bi prinesla domov nekoliko medu; toda na poti je mornar nenadoma napadel pastirja in ga privezal k drevesu. Vzel mu je prstan in se vrnil domov, kjer je povedal ženi, da ga je gospodar osvobodil in da ji pošilja svoj prstan v dokaz. Zvita žena ga je vprašala: »Zakaj pa ni prišel moj mož sam, da bi mi to povedal?« Pograbila ga je za plašč in mu dejala, da bo šla sama z njim vprašat moža za resnico. Mornar se ji je iztrgal. Bežal je k morju in planil v valove, ker je upal, da se bo na ta način rešil smrti. Prestrašen je dolgo časa plaval in je skoraj onemogel, ko je zagledal ladjo. S poslednjimi močmi je plaval proti njej. Sprejeli so ga na krov. Vsi začudeni so ga povpraševali, kako je prišel tja. Ko se je opomogel, je pripovedoval vse svoje dogodivščine.

K sreči je imel ladijni kapetan opraviti samo še v enem pristanišču na morski obali, od tam pa se je nameraval vrniti v Basro. Tako se je po preteku enega meseca Abu'l Favaris vrnil k svoji družini, kjer so se ga vsi neizmerno razveselili.

Trpljenje in mnoge nevarnosti so pobelile mornarjeve lase. Počival je mnogo dni, nato pa je nekega dne, ko je šel na morsko obalo, zopet ugledal onega starca, ki je najel njegovo ladjo. Ne da bi spoznal mornarja, ga je starec vprašal, ako mu hoče posoditi svojo ladjo za šest mesecev. Abu'l Favaris je pristal proti plačilu tisoč denarjev v zlatu, ki mu jih je starec takoj izplačal in naročil, da se prihodnji dan odpeljejo.

Po starčevem odhodu je mornar nesel denar svoji ženi domov, ki ga je milo prosila, naj ne hodi v nevarnost. On pa ji je odgovoril, da mora maščevati tudi onih tisoč muslimanov, ki jih je zločinski starec ubil.

Naslednjega dne je mornar sprejel na svoj krov starca in njegovega črnega sužnja in zopet so jadrili tri mesece, dokler niso dospeli do otoka z biseri. Pritrdili so ladjo k bregu, vzeli vreče in splezali na hrib. Ko so došli na vrh, je starec zahteval od Abu'l Favarisa isto kakor nekoč. Mornar pa mu je odgovoril, da on kraja ne pozna in da naj gre starec prvi dol, da bo s tem dokazal, da ni nobene nevarnosti. Ta pa mu je zagotavljal, da ni nobene nevarnosti. Trdil je, da ni v svojem življenju niti mravlji storil kdaj kaj žalega; nikdar ne bi pošiljal Abu'l Favarisa v jamo, če bi vedel, da mu preti kaj nevarnega. Mornar pa je uporno zahteval, naj gre starec prvi.

Zelo nerad se je torej spustil starec v košari na vrvi v jamo. Napolnil je košaro s školjkami in poslal jih je gori. Zaklical je: »Vidiš sedaj, da ni v jami ničesar, kar bi ti moglo škodovati. Potegni me gori, kajti jaz sem star in nimam več mnogo moči.« Mornar pa mu je odgovoril: »Sedaj si že doli. Najbolje je, da ostaneš tam in dovršiš svoje delo. Jutri bom šel jaz v drugo jamo in poslal bom gori toliko biserov, da bomo napolnili ladjo.« Dolgo časa je delal starec in pošiljal na površje bisere; končno pa je zopet zakričal iz jame: »O, moj brat, jaz sem do skrajnosti utrujen; potegni me ven!«

Jezno se je tedaj obrnil mornar in zavpil: »Kako to, da vidiš vedno samo svoje težave, a nikdar trpljenja drugih? Ti, pes, ali si slep, da me ne poznaš? Jaz sem Abu'l Favaris, mornar, ki si ga pred davnim časom pustil v eni od teh jam. Toda z božjo pomočjo sem se rešil in sedaj je vrsta na tebi. Spoznaj resnico in spomni se, koliko greha si naredil!«

Glasno je klical starec in prosil milosti, toda nič mu ni pomagalo, kajti Abu'l Favaris je prinesel velik kamen in pokril je vhod v jamo. Z grožnjami je pripravil tudi sužnja, da mu je pomagal nesti vreče z biseri na ladjo, kjer so razpeli jadra. V treh mesecih so dospeli v Basro. Tam je Abu'l Favaris pripovedoval, kaj se mu je prigodilo in vsi so ga začudeni poslušali. Od tedaj je opustil vožnje po morju in izbral si je lažje življenje. Končno je umrl, a ta povest je ostala v spomin nanj. Bogu pa je vse najbolje znano.

Danica Gruden

Abiturijentska

Jutro. Voz škriplje. Težko obložen pomika se v klanec.

Sonce je zlilo žarke čez cesto, zahrzal je vranec.

Polje se drami. Od njiv preoranih, v trudu skopanih,

se širi vonj zemlje bogate. Krik petelinov ranih

odmeva v dobravah, pastir je zavriskal na paši.

Danes, v dnevu razkošnem, usoda meni se kuje:

„Izpit sem položil, za službo grem vprašat na tuje.“

Voz škriplje. Pet mladih ljudi tiho na njem premišluje:

„Najlepše je vendar doma, najlepše na zemljici naši!“

Tone Čufar

Okence

Po prvem obisku v tovarni je Majdičev Janko še večkrat pogledal k svojemu očetu. Kakšen teden mu je vsak dan zaporedoma donasal jed. Največkrat tedaj, ko je Majdič delal na popoldanski zmeni. Ob šestih zvečer navadno ni šole, Janko je bil tedaj vsega prost, kolikor ni prežal sam na večerjo ali se pa podil z otroki.

Z vedno pogostejšimi obiski se je udomačil zlasti v očetovem oddelku. Znal se je umikati drvečim lokomotivam in se izogniti drugih nevarnosti. Delo in naprave si je ogledal bolj od blizu. Počasi je razumeval vse stvari. Kmalu mu je bilo jasno, zakaj je tam ona peč, kako dela ta stroj in podobno. Razen valjarne ga je zanimala martinarna z ogromnimi pečmi, kjer bi najbrže lahko spekli kruha za pol Gorenjske, če bi prevzeli peki ta obrat v svoje roke. Česar ni sam potuhtal do kraja, je dognal z očetovo pomočjo ali pa je nadlegoval za pojasnila deške tovariše. Stvari, ki so se mu kazale poprej v meglenih, skrivnostnih obrisih, je jemal poslej v vsej njihovi resničnosti.

Razen valjarne in martinarne so bili pa še mnogi tovarniški oddelki, kamor ni smel. Samo mimogrede je lahko pokukal vanje in si bolj po pripovedovanju ustvarjal slike o njih.

Kljub pogostim pomenkom z očetom, je najbolj zapomnil prvi razgovor v tovarni.

Besede: »No, če boš priden, ti ne bo treba tako garati kakor meni,« so mu hodile neprestano na um.

Oče mu je znova obljubljal, da ga spravi k boljšemu kruhu. Kaj si je predstavljal pod temi besedami, je fant doumel bolj v obrisih. Oče mu ni omenjal podrobnosti. Boljši kruh je pač lahko delo in dobra plača. Janko je že marsikaj čisto pametno preudaril. Če pójdem v meščansko šolo, je tuhtal, to še ne pomeni boljšega kruha. Poznal je dosti fantov, ki so vzlic šoli ostajali doma ali pa poprijemali za najtežja in slabo plačana dela, če so jih sploh dobili.

Usoda ljudi ni povsod enaka, je razmišljal. Nekaterim se kaj posreči, morda se tudi meni. Kdo ve, kako bo po štirih letih?

Janku je šolska učenost šla v glavo kakor bi jo požiral s kruhom, zato pa ni ljubil posedanja s šolskimi knjigami.

»Ni hujšega v šoli kakor je odličnjak, ki nosi nekaj časa zvonec, potem mu pa odklenka,« je slišal od starejšega dečka, ki je prinašal iz meščanske šole srednje dobra spričevala.

Zdi se, da je Janko skozinskoz uvaževal to preizkušeno modrost. Le ko je šlo za sprejem v meščansko šolo, je bolj poprijel tudi za šolske knjige. Drugih že poprej ni zamenjal. Spočetka je bil kar lakomen raznih slikanic, potem je divjal s Tarzanom in ga oponašal v hosti. Zato mu je bil zelo ljub Jelenkamen, kjer je na mile viže preizkušal svojo urnost.

Naposled si je res lahko bistril pamet v meščanski šoli. Oče je držal svojo besedo in ni skoparil z denarjem za knjige in za vse, kar je potreboval fant. Novi izdatki so se zelo poznali družini, kajti oče je manj zaslužil kakor nekoč, a otroci so vsak dan več pojedli. Vsi so že drgnili šolske klopi in raztrgali zmeraj več obleke. Draginja je pa rasla. Vendar so za Janka radi utrpeli.

Morda jim bo kdaj povrnili! Lahko prav kmalu.

Bil je dober risar. A kazal je talent tudi za druge reči. Prijemale so se ga fantovske muhavosti. Včasih si je dovolil kaj prešernega, kakšno deško porednost. Najbolj pogosto se je pregrešil z večnim gledanjem skozi šolska okna. Cesta je bila navadno polna ljudi in vozil. Ob vsakem avtu so Janku zažarele oči. Avtomobili so mu pomenili vso širino in neskončnost sveta, življenja, dogodkov. Nekateri od njih so gotovo prevozili vso Evropo, on je pa najbrže ne bo veliko videl. Od očetovega dela zavisni starši bodo gotovo gledali, da ga spravijo kamor koli h kakšnemu kruhu, svet mu bo pa ostal večno zapečaten. Da bi lahko odšel vsaj s trebuhom za kruhom kakor so šli delavci za očetovih mladih dni! Janko je sanjaril

o mnogih deželah in mestih, se tudi pri pouku živo zanimal zanje in se pri zemljepisu vselej odrezal.

Skozi okna se je zelo rad zagledal v tovarno, ki je ležala vsa pred njim. Zdaj je že natanko vedel, kaj kje izdelujejo. To je lahko tolmačil nepoučenim učencem, zlasti onim iz drugih krajev in iz gornjega konca Jesenic. Živeli so stran od tovarne in zato manj vedeli o njej.

Kadar ga je kdo od učiteljstva pokaral, je nekaj časa manj oprezal skozi vabljiva stekla, potem pa ga je spet premagala razvada.

Neki dopoldan je bilo že odzvonilo po glavni pavzi, učiteljice pa razred še zmeraj ni videl. Janko se je spravil k oknu in užival, da kljub končanemu odmoru še ni nikogar na katedru. V razredu je bilo vedno bolj živahno, učencev se je znova lotevala razposajenost. Vsem se je dozdevalo, da bo ta ura brez pouka. Ko je Janko najmanj pričakoval, so se odprla vrata.

»Majdič!«

Okrenil se je. Učiteljica je bila nekam bleda in resna. Tudi njen glas ni bil karajoč kakor bi prav za prav moral biti. Preden je utegnil kaj reči, mu je namignila, naj gre ven.

Na hodniku je stala ihteča sestra. Janka je zazeblo.

»Pojdi domov,« je zajokala. »Očeta je opeklo.«

»Zelo?«

Sestra je prikimala, brat se je stresel in zaihtel. Čutil je, da zgublja moči, da se mu vrti v glavi. Hotel je premagati slabost. Za hip se je zazrl v učiteljico. Pobožala ga je po glavi in mu dala razumeti, da čuti z njim. Tako bližnja si še nikoli nista bila.

»Le pojdi ta brž!« jima je rekla.

Janko je komaj udušil jok. Brez besedi je skočil v razred po torbo in čepico. Na spraševanje součencev je samo zavzdihnil in šepnil:

»Nesreča... Oče...«

S sestro je odhitel na cesto. Pred tovarniškim vhodom sta naletela na večje gručé ljudi, kar je bilo za tisti čas bolj nenavadno. Brezposelni, ki zjutraj nadlegujejo uradnike in vsak dan sproti obujajo in pokopujejo svoje nade na zaslužek, se do te ure že razgube. Drugih ljudi pa navadno ni, nalete se skupaj samo ob posebnih prilikah.

Mnogi v gručé so prepoznali Janka in sestro.

»Ata so že spravili v bolnišnico,« jima je pojasnila močna ženska.

Drugi so prikimali, ta ali oni je spregovoril kaj v tolažbo. Pomilovalno so gledali nanju. Najbrže so se zbrali ob Majdičevem prevozu. Za nezgode v tovarni se včasih razve še preden prepeljejo ranjenca v bolnišnico, kjer mora zdravnik vse pustiti in mu prihiteti na pomoč. A vsaj ob prevozu se prav gotovo natepejo skupaj ljudje.

Janko je zvedel zadosti. Hitel je po cesti vstric tovarne. Sestrica je capljala za njim. Pred bolnišnico sta našla mamo. Bila je vsa iz sebe. Ko ju je uzrla, je pohitela k njima in ju krčevito privila k sebi. Nekaj žena ju je tolažilo, a vse lepe besede niso mogle zabrisati nesreče s sveta in utolažiti skrušene matere. Žene se same niso mogle ubraniti solza.

Dokler niso Majdiča prevezali, ni mogel nihče k njemu. Popoldan so ga pa že lahko videli. Bil je ves povezan in bel kakor sveča. Neprestano je ječal, kadar ni mogel več stokaje prenašati bolečin, je kriknul, da je vse zazeblo. V očeh mu je odsevalo tolikšno trpljenje, da nihče ni vzdržal njegovega pogleda.

Majdiča je opeklo po vsem životu. Pretrpel je strahovite muke. Zdravljenje se je vlekle iz tedna v teden. Nič ni kazalo na boljše. Rane se niso celile, mož je hiral in mnogi so že zmajevali nad njim.

»Opeklina je najhujše, kar lahko pride nad človeka,« so rekali.

»Zlepa se človek ne izmaže.«

Tudi Majdičevi so že obupavali. Vso družino je težila peza skrbi in temnih slutenj. Vse so imeli narobe. Očetu so želeli zdravja, a nihče ni mislil na to, da se kdaj zares pozdravi. Če ostane živ, bo pohabljenec. Večno se mu bodo odpirale rane in za delo ne bo nikoli več prav sposoben. Smilil se jim je, da ga je tako zelo prizadelo. Z njim je prizadejalo vso družino. Bolniška podpora ni bila enaka plači, s katero so se že prej komaj prebijali. A bodočnost? Nihče ni upal misliti nanjo.

Janko je v tem času večkrat izostal iz šole.

Mama je pa bila iz dneva v dan bolj brez uma.

Po nekaj tednih so odpeljali Majdiča v Ljubljano. Porazna praznota je ostala za njim. Doslej so ga videli vsak dan in ga tešili z navzočnostjo, s postrežbo in negovanjem. Dan za dnem, noč za nočjo, zmeraj bolj jih je trla njegova oddaljenost. Ko je bil še doma, so komaj čakali drugega dne, da pohite k njemu in zvedo, kako je. Zdaj se je le poredko kdo odpravil na obisk. Majdič sam se pa ni mogel mučiti s pisanjem. Tako so bili večinoma brez vesti o njem. A tiste redke so vse uničevale upanje, da se povrne živ domov.

Naposled je prišla slutena brzjavka...

Janko ji ni mogel verjeti. Res da ljudje umirajo, a njegov oče bi se moral pozdraviti. Večkrat si je predstavljal, kako ga počaka in se pomeni z njim o vsem, o čemer se nista mogla pogovoriti ves ta dolgi, težki čas. Ni si ga mogel predstavljati na mrtvaškem odru. Nič ni občutil prave žalosti, saj zanj še ni umrl.

Prišel je dan pogreba. Sosede so mu očistile obleko in mu prišile na rokav črn trak. Oblek ni imel na izbiri, črne sploh ne. Mama se v svojem

obupu ni utegnila brigati za vsakega otroka posebej. Delavske žene iz hiše so ji šle na roko. Tudi Janka so vzele na postajo.

Tam so se zbirali črno oblečeni ljudje, prišla je delavska godba, Janko je videl nekaj vencev, a na črnem podstavku je uzrl dolgo krsto, ki so jo vzeli iz vagona.

Težko je šel blizu. Za krsto je že stala mama, vsa onemogla, izjokana. S krvavimi očmi je nepremično zrla na pokrov, kjer je bila vdolana šipa, okence do Majdičeve glave. Zdelo se je, da ni zanjo drugega na svetu. Tudi Janko se je vzpel in se skozi okence zazrl v suh, do kraja izmučen očetov obraz.

Zdaj je verjel v njegovo smrt.

Dolgo je zrl v koščena lica, potem je omahnil na krsto.

Ljudi je bilo vedno več. Prišel je duhoven in odmolil. Zapeli so pevci. Mama je zajokala, z njo mnogi okoli nje. Dvignili so krsto. Pogrebci so se zvrščali v spreved in potegnili za sabo tudi Janka. Zaigrala je godba, v farni cerkvi so se oglasili zvonovi.

Janka se je vse to komaj doteknilo. Res je hodil za mrtvim očetom, v mislih je bil pa drugje. Tam ob pečeh, kjer je ožgalo Majdiča in ga spravilo v krsto. Podoba velikega, ocrnelega prostora mu je lebdela pred očmi. Dolge ognjene kače, ki se zvijajo po razgretih ploščah. Vmes je pa videl podobo očetovega nepremičnega obraza pod malo šipo.

*

Majdičevim se je po očetovem pokopu godilo kaj slabo. Vse se jim je obrnilo narobe. Težko so se vživljali v nespremenljivo resnico, da oče leži na pokopališču in ga ne bo več domov. Počasi so potekali dnevi in tedni. Pokojniku so pogosto nosili rož na grob in mu tu pa tam prižgali svečo. Rože so nabrali otroci, sveče je bilo pa treba kupiti, zato so jih bolj redko ponesli na vrt mrtvih.

Mati je postajala molčeča. Prve dneve po pogrebu se je vsak čas zjokala, govorila je o pokojniku in jadikovala nad nesrečnim življenjem. Potem se je pa na videz umirila. Včasih je dolgo buljila v tla in je nič ni zdramilo iz tuhtanja.

Vsega ji je zmanjkovalo. Ostal ji je samo trop otrok, a ni bilo nikogar, ki bi jih nasitil, oblekel in obul. Bolj ko je tuhtala, manj ji je bilo jasno, kako se izkoplje iz tolikih skrbi. Nekaj odpravnine in malenkostna pokojnina, ki ji je pripadala, to je ni moglo rešiti mučnih brig. Kmalu po Majdičevi smrti so jo klicali v tovarno zaradi stanovanja. Komaj je pregovorila gospode, da je niso takoj postavili na cesto. Nekaj tednov je še smela biti v tovarniški hiši. Ta čas je vsepovsod iskala primerne luknje, a je že vse kazalo, da je ne bo iztaknila. Naposled so se preselili v vlažno klet. Še zanjo so komaj zmogli najemnino.

V podzemlju so zaživeli drugačno življenje kakor so ga bili vajeni doslej. Tudi poprej niso poznali nič dobrega, kruha in krompirja jim pa le ni manjkalo. Poslej so pogosto stradali. Največji križ je bil z najmlajšimi, ki niso še ničesar prav razumeli. Prosili so kruha in mleka, z jokom so ga hoteli izsiliti, mama jim pa ni mogla ničesar dati.

»Ali naj iz tal izkopljem?« je govorila v največji stiski.

Vsa se je posušila ob njih. Pritrgovala si je grizljaje in storila je vse, da jih vsaj za silo nasiti. Vsepovsod je lovila pičle zaslužke, hodila je ribat in pospravljat, izrabila je vse prilike in poprijela je za vsako delo. Njeno

garanje pa ni kaj prida zaleglo, še zmeraj je z otroki okušala stradež in mraz, vse tegobe zapuščene delavske družine.

Klet se je vsem Majdičevim poznala na bledih obrazih.

Tako je Janka trdo življenje prikovalo v klet. Poslej ni utegnil pohajati po brdih in se loviti s tovariši. Pa tudi ljubilo se mu ni. Malokdaj se je zadosti najedel in to mu je jemalo voljo do razposajenosti. Še zmeraj je pa rad čital knjige.

Kakor čez mnoge upe, je bil tudi čez šolo prisiljen narediti križ. Sprva je še zahajal k pouku, tudi mama je skušala gledati na to, da bi dokončal, a dobra volja obeh ni mogla premagati vseh težav, ki so obvisale nad Majdičevimi. Le prepogosto je moral izostati od pouka in varovati male ali pa kam iti. V družini, kjer niso imeli za kruh, niso zmogli spraviti skupaj za knjige in zvezke, zato se je moral tudi zategadelj posloviti od šole. A če bi naposled utegnil posedati v klopih in bi zmozel tudi knjige in zvezke, ne bi imel kaj prida od učenja. Sestradan učenec težko sledi pouku, preveč ga opozarja nase prazen želodec.

Janku je bilo težko, zdaj bi šele s pravim veseljem zahajal v šolo.

Zavidal je prešernim šolarjem, ki so poznali samo šolske skrbi in niso vedeli, kaj pomeni zgubiti očeta, kaj pomeni priti v vlažno klet, kjer ni nobenega razgleda, odkoder ni nobene poti v lepo življenje. Nerač je hodil mimo šolske stavbe. Preveč ga je skominalo po svojevrstnem življenju v razredih, kjer marsikdaj trepetiš pred učiteljem, a doživiš tudi nepozabne ure. Velika zgradba ga je zmeraj opozarjala na pokopane načrte pokopane očeta, ki so mu obetali boljši kruh.

Kruh! Misel nanj je vsak dan bolj vrtala po možganih.

»Samo, da bi Janka spravila kam h kruhu,« je mama pogosto govorila redkim znankam.

Janko je sam vedel, da bo moral kjer koli kaj zaslužiti. Lakota ga je silila v te misli in mami bi rad pomagal. Samo kako? Ali naj pojde za vajenca? Težko je dobiti obrtnika, ki bi ga vzel. Za mamo bi bilo še težje. Tri leta bi ga morala rediti in oblačiti, da bi bil potem morda brez zasluska. A nekaj bo moral poprijeti! Šel je že v petnajsto leto, torej je bil po utrjenih navadah gođen za delo.

Le dela ni bilo tako zlepa.

Mama je moledovala zanj po tovarniških pisarnah, prosila je mojstre in se obračala na delavske zaupnike, da bi kako posredovali. Ti ji niso mogli prida ustreči, premalo je zalegla njihova beseda. Mojstri in uradniki so se pa izgovarjali, da je brez Janka dovolj prosilcev. Majdičeva je sprva potrta odhajala, potem pa, ko ji je šlo bolj trdo, se jim je pa postavila po robu.

»Mož je življenje dal za tovarno,« jim je zabrusila neki dan, »vi pa nimate koščka kruha za njegovega sina. Ne mislite, da prosim vbogajme! Dela bi rada zanj, da ne poginemo v kleti. Če ga dajete drugim, ki so stokrat manj potrebni, potem ne sme biti naš brez njega.«

Janko si je že predstavljal, kako bo delal ob pečeh ali strojih. Skrbela ga je vročina in vse, kar je težkega pri tovarniškem delu. Na drugi strani so ga pa mnoge stvari resnično mikale, saj je v tovarni toliko zanimivega. Odkar ni več donášal očetu jedi, je samo skozi plot lahko pogledoval za vagončki. Kar pogrešal je sprehode skozi tvornico. Zdaj se mu je obetalo, da bo sam poprijel za delo v njej.

Gospodje so dolgo cincali, da je Majdičeva že docela obupala nad njihovo obljubo. Potem je pa nekega dne prikrevsal v klet starejši ključavničar.

»V ponedeljek naj se fant zglesi v pisarni,« je naročil.

Majdičeva je bila spet enkrat resnično vesela. Od moževe nesreče še ni imela radostne ure. Zdaj jo je pa obšlo, da bi vriskala, zapela. Fanta je kar preveč obsipala z nasveti, naj se pametno zadrži, naj potrpi, če bo kaj težkega, naj pazi, da se mu ne primeri nesreča. Pripravila mu je obleko in je z njim vred komaj dočkala ponedeljkovega jutra.

Nekam tesno je bilo Janku pri srcu, ko je šel v tovarno. Ta dan je pokopal otroška leta, začenjalo se je resnejše življenje. Poslej mu bo tovarniška sirena odmerjala čas. Če zamudiš, je kaznen. Ako te spode domov, ni tako kakor v šoli. V tovarni zgubiš kruh.

Prvi dan ga je pregledal zdravnik. Dolgo časa je okleval, preden je potrdil Jankovo sposobnost za delo. Klet in stradanje nista krepila njegovih moči.

»Se bo že še popravil,« je menil šaljivi bolniški strežaj.

V tovarni je bilo Janku manj nerodno kakor pri zdravniku. Nihče se ni dosti menil zanj. Kar sam je poiskal starega ključavničarja v mehanični delavnici, kjer ni bil čisto tuj. Včasih je mimogrede pokukal v obrat in poznal je precej delavcev, ki so se sukali okoli strojev. Ključavničar ga je popeljal k predelavcu in ta ga je dal stružilcem za vajenca.

V dolgi, visoki dvorani ni bilo nobene peči, ki tako silno oznoji in izčrpa človeka. Vsepovsod so pa stali najrazličnejši stroji za obdelovanje železnih odlitkov. Jekleni noži so stružili valje in gladili plošče kakor da imajo les pod sabo. Pod stropom je vozil žerjav in prenašal na verige odlite valje in druge strojne dele sem in tja. Vsepovsod se je vrtelo, gibalo, vsa delavnica je bila polna vzdušja po železnem prahu.

Janko je pomagal železostružilcem in se tako uvažal v delo. Počasi je razumeval, kako delujejo stroji, kako je treba ravnati z njimi. Včasih se mu je zdelo tako zanimivo, da je pozabil na vse drugo. Marsikdaj ga je pa skrbelo mnogo stvari in je nerad šel na šiht. Treba je bilo požreti trde besede predstojnikov in takrat bi najrajši ubežal, a ni smel niti gledati skozi zaprašena okna. Tedaj se je čutil ujetega, spomnil se je otroških sanj, zaželel je v široki svet. Nekoč je gledal skozi lino v tovarno, zdaj je poškilil iz tovarne v visoke hribe okoli nje. Toliko sveta mu bo ostalo neznanega, kajti kdor je enkrat v tovarni, navadno počaka smrti v njej. Mnogi so celo srečni, da jim ni treba s trebuhom za kruhom. Janko je imel pa še zmeraj v sebi slo po širokem življenju. Vse je kazalo, da jo bo moral zamoriti.

Vsak dan ga je tovarniška sirena prezgodaj vabila na delo in zmeraj se mu je zdelo, da predolgo ne sme domov. Počasi so se vlekle ure, navadno se je dodobra utrudil in komaj čakal opoldanskega odmora in konec šihta. Sčasoma se je pa izuril v delu in je našel v njem poseben užitek. Oči so mu kar žarele, kadar je čisto sam kaj potuhtal in mu ni bilo treba drugih spraševati za nasvete. Nekaj je bilo takih, ki so radi ponagajali in se smejali njegovi nevednosti. Pa je tudi te ugnal v kozji rog.

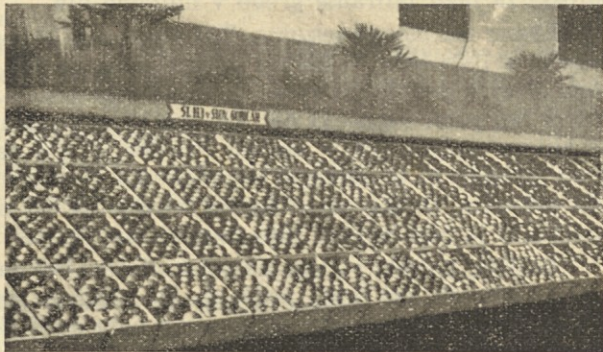
Tako je rasel v delavca, ki si je sam služil kruh in je pomagal doma. Stroji mu niso bili več uganka; ustvarjal je kakor toliko drugih v veliki tovarni. Kadar je bil pa sit zadimljene kotline, je mahnil na Karavanke in kmalu je tudi na Triglavu izmeril svoje moči.

Na sadjarski razstavi

Od 23. oktobra do 1. novembra 1937 je bila v Mariboru sadjarska razstava in sadni sejem. Trikrat sem bil na razstavi, pa sem jo vsakokrat z enakim zanimanjem ogledoval.

Na sadnem sejmu je bilo okrog 2000 ameriških zabojev à 20 kg in okrog 250 kabinetnih zabojev à 5 kg raznih vrst jabolk; največ kanadk, mošancarjev in bobovcev. Če koga zanima, pa naj izračuna, koliko so dobili razstavljalci, ako so prodali 1 kg jabolk povprečno po 3 din.

Radovednost me je gnala najprej k skupini obiskovalcev, ki so se gnetli okrog neke priprave. Na tekočem traku so se pomikala jabolka različne velikosti in se zbirala na vrteči se okrogli plošči. »To je naj-novejši sortirnistroj, Ottel, ki lahko odbere 1 vagon (10.000 kilogramov) jabolk

na dan,« nam je povedal pojasnjevalec. Koliko prihranimo časa in kako natančno odbira stroj jabolka! Tega ne zmorejo človeške roke.

Tudi druge priprave, n. pr. za obiranje, prenašanje, prevažanje, shranjevanje, stiskanje in sušenje sadja so zanimive. Obiralnike in z blagom obložene košare za prenašanje sadja bi moral imeti vsak, ki ima sadno drevje. Te priprave so tako enostavne, da bi si jih lahko sami napravili. Mogoče jih tudi mnogi imajo, a jih premalo uporabljajo. Kdo se bo mučil in trgal vsako jabolko ter jih narahlo deval v košaro! Drevo je treba samo močno stresti, in jabolka so na tleh. Da, táko delo je hitro opravljeno. Kupec pa ni tako hiter pri kupčiji; odbira in kupi le zdrava in neobtolčena jabolka. Koliko več bi dobili za sadje, ako bi ga pravilno obirali in prenašali!

V oddelku, kjer so bili razstavljeni razni škodljivci in njihovi zatiralci, so bili učenci ljudske šole. »Glej, krt!« se oglasi učenec. »Saj to je voluhar, prečitaj listek!« ga zavrne drugi. Ta ubogi naš krt! Koliko mora pretrpeti, ker ga ljudje zamenjujejo z voluharjem. Saj bi si zobe polomil, ako bi glodal korenine. Dan in noč rije pod zemljo in išče ličink ter drugi mrčes. Taka nehvaležnost! Zaradi deževnikov in krtin bi ga pač ne smeli tako preganjati, saj njegova korist odtehta škodo, ki jo napravi. Toda nevedni ljudje, kjer le morejo — rsk — z lopato ali motiko po njem! »Le dajte ga!« se smeje voluhar in dalje gloda korenine mladega drevesa, vesel in zadovoljen, da ga ljudje še dobro ne poznajo.

Divji zajec je označen kot eden najhujših sovražnikov sadjarstva. Kaj bi bilo, če bi se zajci pri nas tako razmnožili kakor v Avstraliji? Tam jih je toliko, da jih dosedaj sploh niso mogli zatreti. Da bi obvarovali zapadne predele Avstralije pred navalom divjih zajcev, so postavili močno žično

ograjo, ki je dolga 1830 km. (Približno 2kratna zračna razdalja Jesenice—Devdelija.)

Tudi miši in podgane delajo veliko škodo v gospodarstvu. Podgane se zelo plode; iz enega para se razplodi letno nad 860 mladičev. Izračunali so, da napravi 100 podgan na enem gospodarstvu letno okrog 9000 din škode. Pred leti so hoteli zatreti podgane v Zagrebu. Za to so določili pol milijona din. Po vseh kletah, drvarnicah, skladiščih in dr. so istočasno nastavili strupeno hrano. Na tisoče mrtvih podgan je plavalo tiste dni po odvodnih jarkih v Savo. Ali vse podgane niso poginile in danes jih je najbrž zopet toliko, če ne še več. Ogromno škodo delajo podgane zlasti v pristaniščih, kjer so velika živilska skladišča. Tam jih vsako leto zatirajo. Stroški za tako zatiranje gredo v milijone din.

Listne uši menda poznate. Kako žalosten je pogled na drevesca, ki od bolečin zvijajo liste in kličejo prijatelje na pomoč proti vsiljivim zajedalcem. Mravlje tekajo po deblu in vejah sem ter tja. Čemu neki tako hite? Mar v boj proti ušem? O ne! Kaj jim je za trpljenje drevesca! Listne uši so njihove prijateljice — molzne kravice, ki jim dajejo sladek sok. Ali ni prav nikogar, ki bi pomagal napadenemu drevescu? Pač! Od lista do lista hiti polonica, ljubka pikapolonica s svojo družinico in uničuje uši. Toda sovražnik je prešteviljen, zato je potrebna še naša pomoč.

Taščica, palček, sinica, lastovica, lišček, kos in drugi nas vabijo: »Le oglejte nas, da nas boste poznali!« Od zgodnje pomladi do pozne jeseni, nekateri celo pozimi, nam pomagajo v boju proti škodljivcem. Le opazujte sinice pozimi, kako čistijo sadovnjake! Od vejice do vejice, od drevesa do drevesa, vsako razpoko preiščejo, če ni morda tam skrit kak škodljivec.

Poleg živih zatiralcev so še razna druga sredstva, n. pr. brozga modre galice in apna, žveplova apnena brozga i. dr., s katerimi škropimo sadno drevje proti raznim škodljivcem in boleznim. S škropljenjem tudi izboljšujemo kakovost pridelka.

Slabokrvnim otrokom dá zdravnik zdravilo, v katerem je železo. Tudi drevju primanjkuje večkrat potrebnih snovi v zemlji; zato je tudi njim treba zdravila v obliki umetnih gnojil.

Število rodnih dreves v Sloveniji

Vrsta dreves	Število dreves	Celotni pridelek	Pridelek 1 drevesa
		v q	v kg
Jablana	2,262.481	350.133	15
Hruška	759.552	?	9
Sliva	873.442	63.810	7
Kostanj	262.662	32.995	?
Češnja	206.076	20.496	10
Oreh	?	10.377	6
Breskev	61.091	2.974	4'8
Marelica	14.416	859	?
Višnja	10.045	?	8'2
Kutina	2.980	245	8'2

V razpredelnici je nekaj vprašajev. Dobri računarji jim bodo hitro kos. Izračunajte!

Poslednji poljub

(Prosto iz bolgarskega Iv. Vuk)

Bitka je pravkar prenehavala, ali bolje, vojskujoče armade so se pomikale na druge postojanke. Ostajalo je za njimi polje padlih in ranjenih, polje krvi...

Sonce se nagiblje za hribček, za katerim so neprijateljske pozicije. Krone dreves, okleščene od topovskih krogel in šrapnelov, stoje kakor ovite v pajčolan, tkan s smodnikovim dimom. Nekak mraz veje z zemlje, s krvjo poškropljene in s smodnikovim dimom blagoslovljene, ter lega na trupla, ležeča vsenaokrog.

Mi trije z znaki Rdečega križa na rokavih, sanitejci, stopamo od trupla do trupla, in nehoti me to spominja na znamenito srbsko pesem o »Kosovski devojki«, ki

vstala zgodaj Kosovka devojka,
zgodaj vstala — bila je nedelja,
sonce zlato ni še posijalo.
Bele je rokavce zavihala,
zavihala jih do laktov belih.
Tjakaj šla je na Kosovo polje,
po bojišču tamkaj mlada hodi,
pregleduje padle tam junake...

in obvezuje, tolaži, pomaga... tako tudi mi. Nad nami letajo vrane in s črnimi peruti mahajo po zraku kakor pošasti. Tam, glej, se je spustila ena na zemljo. Sedla je na truplo. Brezsrečno je udarila s svojim težkim kljunom v iznakažen obraz... Niti ne zmeni se zato, da se približujemo, samo kljuje, kljuje...

Hočem jo prijeti z roko. Tedaj šele zakrili s svojimi dolgimi, črnimi peruti. Zlokobno, nejevoljno zakraka in zleti, a takoj se v neposredni bližini spusti na drugo truplo. Stopim za njo. Zopet se ne zmeni. Le ko zamahnem z roko, krakajoča odleti...

Jeza me zgrabi za srce. Prokleta vrana, prokleti vsi... Žrtve, za svobodo žrtvovane, onečaščate s svojim ostrim kljunom, s svojim nečloveškim postopanjem... Korakam po bojišču. Tam je globoka, široka jama, od granate izkopana. Poleg, na robu te jame, leži vojak-bojevnik.

»Morda je še živ?«

Ta misel me spreleti. Gledam ga, otipavam ga, budim...

Dlani svojih rok tišči na usta kakor da je še nekaj izpregovoril, zakričal, preden ga je doletelo, a zatem bridko zajokal...

Mogoče mu je potrebna še pomoč.

Sklonim se nad njegov obraz. Roko položim na čelo. Hladno je in otrplo kakor pri vseh mrtvecih. Desna noga je odtrgana in leži daleč od njega. Primem ga za roke. Hočem mu jih sneti z ust... Zaman. Vse truplo se strese, ko ga premaknem, se trese, ko ga vlečem za roke. Krepko, krčevito je tiščal mrtvec roke na usta.

Oči njegove so odprte. V očeh, na pol odprtih, vse v belem prahu ležečih, je kakor lahek nasmeh.

Kriknem v grozi, ne zavedajoč se tega. Tovariša pribežita. Pogledata.

»Primita za glavo mrtveca!« ukažem.

Obotavljata se, ali vendar ubogata. Zopet primem za roke in jih trgam z obraza.

Zaman. Celo truplo se trga.

Vendar, hotel sem na vsak način vedeti, zakaj so njegove roke tako krčevito prilepljene na ustnice. Natakнем bajonet na puško, da bi tako odtrgal roke. Ali truplo se prevrže in zdaj je z obrazom k tlom.

»Odrežita roke!« ukažem.

»Ali ne grešimo?« sta rekla.

»Grešimo,« sem se nasmejal in strah me je bilo tega smeha. »Grešiti na fronti, na bojišču? Na bojišču ni greha. Le poglejta, kaj se je naredilo in kaj se dela!«

In pokazal sem z obema rokama na trupla in po vsem bojišču, ter rekel:

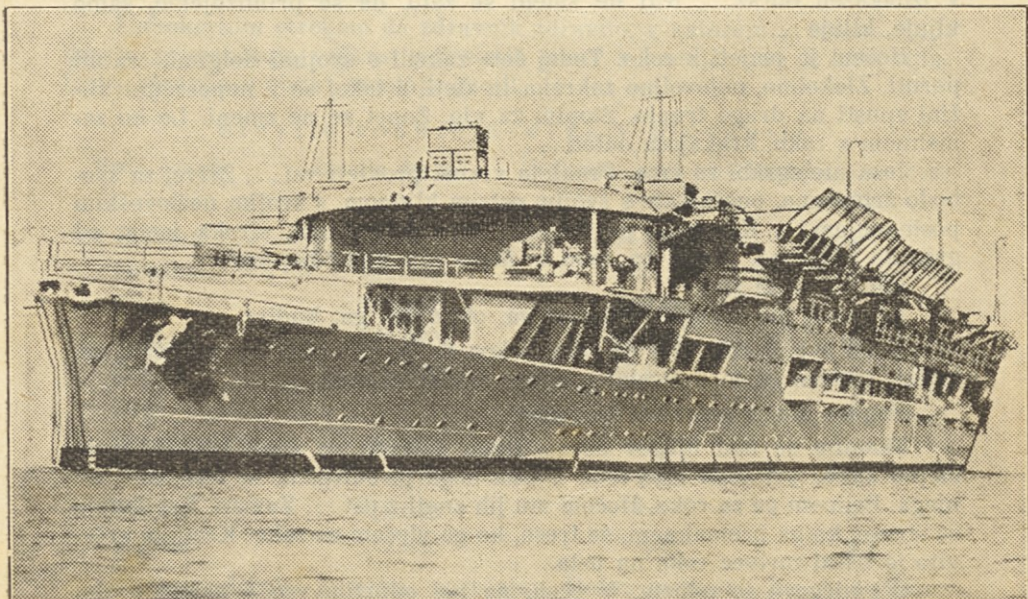
»In če je greh, potem je to splošen greh, moj in vaš in nas vseh, ki ubogamo, da koljemo!«

Porinil sem svoje prste pod otrple dlani mrtveca. Začutim nekaj trdi papir. Komaj ga izvlečem iz dlani in z ust. Široko so odprte moje oči. Bila je fotografija. Mlada, lepa ženska in dvoje krasnih otročičev.

Nekaj me je strašno zagrabilo za srce. Vse telo se mi trese. Iz mojih trepetajočih rok se izmuzne slika in pade na nasmehljani obraz mrtvečev.

»Zakaj, zakaj sem pretrgal ta njegov poslednji poljub?« mi je očitalo v duši in zajokal sem. In v tem joku je vstajalo nekaj, kar se je izrazilo v eni sami besedi:

»Nikoli več vojne!!!«

Ta slika pa govori drugače, to je angleški nosilec bojnih avionov

Pretentan sosed

Janez in Peter, oba upokojenca državnih železnic, sta si postavila lični hišici in jih ogradila. Ograja na cesto, ki je bila iz betona, je kazala po desetih letih prav tako ljubko lice, kakor ga je pri rojstvu dobila. Notranja vrtna ograja pa zobu časa ni mogla kljubovati; ko pa je v njo butnil z vso silo še pritepen pes, je nastala v njej sumljiva luknja. Ta luknja je bila vzrok naše zgodbe.

Ograja je stala na Janezovem svetu in Janez je strastno gojil od oblasti priporočeno štajersko kokoš. Dve družini in dva lepa petelina sta vodila putke po širnem vrtu sem in tja, pa sta na vse zadnje zvohala tudi luknjo v plotu. Peter pa ni imel smisla za kokoši; na svojem vrtu je zasadil vsako pomlad mnogo tulipanov in drugih cvetic, precej vrta pa je posejal z lepo zeleno travico in užival krasoto zelene preproge.

Vsako jutro sta se Janez in Peter prijazno prerekala radi kokoši. Peter jih je potrpežljivo odganjal, Janezu pa je bila zdrava travnata paša po godu. Prijateljstvo je bilo med obema preveč ukoreninjeno, da bi ga mogla luknja v plotu raztrgati. Končno pa je le prišlo do nastopa med sosedoma in nekega jutra sta začela:

»Ti, Janez, če ne boš popravil svojega plotu, bodo tvoje kokoši moj vrt čisto razbrskale in napravile mi bodo veliko škodo. Zapri vendar to kokošjo zalego, da bo mir!« je začel velikan Peter.

»Kaj, moje kokoši so zalega?« se je razhudil zavaljeni Janez in se repenčil, »moje putke lahko hodijo, kjer jih je volja. Če ti ni prav, da gredo na tvoje, pa jim zagradi s svojim plotom!«

»To bomo videli, dragi Janez, to bomo videli...« se je pritajeno hudoval Peter.

Obrnil se je proti hišici in izginil za vrati, ki jih je ježno zaloputnil.

»Kaj praviš, Katar,« je zagodrnjal v kuhinji, »kaj praviš k tem Janezovim kokodajskam?«

»Bodi pameten,« ga je mirila dobra gospa Katarina, »in ne razburjaj se, saj se ne izplača.«

Pri daljnem sosedu v isti ulici je prileten tesar popravljaj plot. K temu je nameril Peter svoj korak in ga lepo povprašal: »Čujte, mojster, koliko bi pa stal takle lesen plot med mojim in sosedovim vrtom?«

»Vi, Peter, želite nov plot?« se je popraskal prijazni mojster za levim ušesom.

»Saj veste, to je radi Janezovih kokoši, ki uhajajo na moj vrt.«

»Vem, vem, toda tak plot mora biti precej visok...«

»Da, da, mora biti visok!«

»In tak bo...« Mojster je pljunil in izračunal. »Tak plot? Dvestosedemdeset dinarjev boste dali.«

»Kaj, dvestosedemdeset dinarjev...«, je zažvižgalo iz Petra. »To je mnogo denarja. Moram še razmisliti. Vas že pokličem, mojster.«

Ko je potem drugo jutro stopil dolgokraki Peter na vrt, so ga pozdravile Janezove kokoši in mu mežikale z očesci, kakor bi mu hotele reči, da jim ta skupuh niti malo sočne travice niti kekega malega črvička ne privošči. Tedaj ga je zopet popadla jeza in začel jih je odganjati: »Šššš, ššš, salamenska sodrga, ali se mi poberete?«

Za trohnelim plotom je stal debelušni Janez in se prav nedolžno smejal, kakor ne bi ničesar razumel. Na tihem pa se je že veselil na Petrov jutrnji pozdrav. Petru pa je nenadoma zastala sapa, sklonil se je globoko v travo in potem zakričal na ves glas: »Katra, Katra, hitro pridi sem, hitro!«

Katra je privihrala na vrt in vsa udihana zagledala v rokah svojega dragega moža tri lepa, čista jajčka.

»Katra, na, vzemi jajčka! Pogledam še po drugih kotih na vrtu, mogoče je še kje kakšen...!« Začel je iskati še naprej; zmagoslavno se je tolkel po bedrih, kakor človek, ki se mu je nasmejala nepričakovana sreča. »Glej, Katra, glej, tukajle sta še dva in tule eden.

In ko sta se vesela vračala k svoji hišici, je gledal Janez ves nesrečen za njima. Peter je potem nekaj dni pobiral na svojem vrtu po štiri, tri ali pet jajc in jih veselo nosil v hišo.

Nekega jutra pa ga zbudi zgodaj zjutraj plenkača tesarskega mojstra. Pogleda skozi okno, se namuzne in izgine ves zadovoljen nazaj v posteljo.

Kaj je videl? Sosed, debelušni Janez, je nadziral tesarja in mu ukazoval, kako in kakšen plot naj postavi, da mu ne bodo kokodajse uhajale na sosedov vrt nosit jajca. Slišal je tudi pogovor o ceni plota, ki bo stal dvestosedemdeset dinarjev. Ko se je zopet lepo zleknil v postelji, je zaklical: »Katra, Janez dela nov plot... Ali nisem imel prav? Salament, ta bo klel, ko bo zvedel, da sem sam polagal jajca v travo!«

Leopold Turšič

Materina molitev

V tujino odšel je, izginil je v njej
kot žar, ki v teminah ugasne,
in dan na dan mati ga klicala je,
naj vrne čez griče se jasne.

In njena ljubezen je šla križem svet,
po tujem povsod ga iskala
in slednji večer v hrepenečih solzah
je trudna, potrta zaspala.

In njena ljubezen je šla križem svet,
povsod od ljudi ga prosila,
in vsako jo jutro je nova bridkost
obupano, plaho vzbudila.

In slednjič je mati z molitvijo
na vrata nebeška potrkala:
„Vsaj en večer naj sirota bi se
nebeške tolažbe nasrkala . . .“

Ni trkala dolgo, zaupanje ji
odprlo nebeška je vrata:
V domačih je vratih sinko obstal
jecljaje: „O mamica zlata!“

Iz urednikovih zapiskov

(Šolska naloga.)

Dolgo vrsto let je že minulo, odkar je umrl naš največji slovenski pesnik Dr. France Prešeren. To mož ima velik pomen za Slovence. Rodil se je l 1800 v Vrbi na Gorenjskem, v toini kmečke hišici, ki se danaj stoji. Sedaj v njej stanujejo njegovi dalni potomci in sorodniki Prešernovi starši, bratje in sestre so bili v veliki revščini, a vendar je postal Prešeren iz kmečkega otroka največji slovenski pesnik. To Prešernovo kmečko hišo si lahko ogleda vsak človek. ~~naj bo tuje ali domače~~. Toba, kjer se je rodil, ~~on~~ je že vedno tako napravljena, kakor je bila ? takrat. V kdu stoji velika kmečka miza, okrog mize so klopi, na steni pa visi nekaj podob. Na mizi je odprta velika knjiga v kateri se lahko prepiše vsak ~~človek~~, ki stopi pogledat Prešernovo rojstno hišo. V tej knjigi je mnogo znamenitih podpisov drugih slovenskih pisateljev, ter na prvi strani popis blagorodnjega kralja Aleksandra I. Ker je ta hiša (račela) že razpadati in nimajo njezoni potomci dovolj denarja, se je zbral v Ljubljani poseben odbor, ki bo s pomočjo učencev in učiteljskega odkupil to hišo. Prešernovim potomcem pa bodo seidali drugo hišo ka ta odkup potrebujejo 200.000 Din. Ako bi ta hiša razpadla bi bila za Slovence velika sramota, zato je prav, da ta odbor skrbi za odkup in zato smo mi radi primenavali. Ko bodo hišo popravili jo bodo imenovali Prešernov muzej. Torej bodo popravili tudi cesto, ki pelje mimo Prešernovega doma. Slovenci pa bodo imeli za vedno lep spomin na Prešerna

dobro (3)

Kakor vidite, sem pri popravi po večini napake le podčrtaval, da učenec kolikor mogoče sam najde napako. Poiščite po tej popravi napake! V prihodnjem letniku »Razorov« vas bom seznanil z mednarodnimi popravniimi (korekturnimi) znamenji, ki jih rabijo v tiskarnah. Tudi šole naj bi rabile ta znamenja, ker so splošna za vse jezike in vse narode.

KULTURNI ZAPISKI

Prešernov dom. — Slovenska mladina je dokazala, da je idealna in polna ljubezni do vsega, kar je lepega in dobrega v narodu. S svojimi skromnimi prispevki je otela Prešernov dom razpada in tako podarila narodu neprecenljiv muzej, v katerem bo shranjeno vse, kar spominja na našega Prešerna. Zbrala je vsoto 150.000 din, s katero bomo odkupili Prešernovo domačijo ter jo preuredili v Prešernov muzej. Na pročelju tega muzeja bo vzdignjena plošča, v katero bo za večne čase vklesano sporočilo, da je leta 1938. slovenska mladina rešila propada ta edinstveni narodni spomenik. Pri tej akciji so se tudi odlikovali učenci in učenke meščanskih šol. Vsa čast vam!

Fjodor Šaljapin. — Za letošnjo veliko noč je umrl v Parizu slavni ruski pevec Fjodor Šaljapin. Ta sloviti ruski basist je s svojim krasnim glasom in s svojo odrsko igro zamamil ves kulturni svet. Kjer koli je nastopil, so ljudje kar oblegali gledališče. Ko je pred leti nastopil v Zagrebu, je ena sama vstopnica za sedež stala 1000 dinarjev. Tudi Šaljapin je živel, kakor vsi drugi umetniki, izprva zelo revno in je, kakor njegov prijatelj, slavni pisatelj Maksim Gorki, prišel iz nižin življenja na višek. Rodil se je leta 1873. kot sin kmeta v Kazanu. Bil je čevljarski pomočnik, pozneje nosač tovorov na Volgi. Končno mu je uspelo, da se je pridružil neki potujoči gledališki družbi, s katero je odšel v Brazilijo. Ko je prvič nastopil v operi v Tiflisu, so pričeli ceniti njegov glas in od takrat se je njegov sloves večal od dne do dne. Najraje je nastopal v operi »Boris Godunov«.

Dostojevski kot strasten igralec. — Veliki ljudje imajo šestokrat velike napake. V dnevniku, ki ga je vodila Ana Grigorjevna Dostojevska, žena pisatelja Dostojevskega leta 1867., najdemo nešteto mest, katera popisujejo strašno

strast za igro, kateri je bil podvržen Dostojevski, ko se je mudil v Baden-Badnu. Pisatelj je svoje doživljaje iz te dobe pozneje tudi sam popisal v romanu »Igralec«. Dostojevski z ženo se je mudil v velikem letovišču šest tednov. Ves ta čas je preživel ob ruleti (t. j. vrteča se okrogla ploskev s številkami, na katere stavijo visoke vsote). Imel je navado, da je vsako jutro krenil najprej na kolodvor, kjer se je tedaj nahajala igralnica in da je zaigral ves denar, katerega je imel pri sebi. Od dne do dne se mu je godilo enako. Vsako pot je vzel s seboj deset do petnajst tolarjev, katere je takoj izgubil. Nato je tekel domov, izpovedal se je ženi ter jo rotil, naj mu da še denarja, da zopet poskuša svojo srečo. Toda skoraj brez izjeme se je zopet ves obupan vrnil domov, zaigra vsi do zadnjega novca. Dostojevska ni mogla odbiti prošnje svojega moža za denar. S strahom je opazovala Fjodorov razvoj, v katerem je videla zle slutnje za bodočnost, kajti pri njem se je strast do igre večala, čimbolj je izgubljal. Neko mesto iz dnevnika te dobe se glasi: »Fedja je prišel domov strahovito obupan. Povedal mi je, da je zopet vse zaigral ter me je prosil, naj mu dam še dva zлата, s katerima bo poskušal izgubljeni denar dobiti nazaj. Revež je klečal pred mano. Dala sem mu zaprošena dva tolarja ter sem ga prosila, naj danes ne gre v kazino, zakaj v tem razpoloženju bi izgubil še to, kar sem mu dala. Toda moje prošnje so ostale neuslišane. Dolgo ga ni bilo nazaj. Naposled se je vrnil in mi povedal, da je zastavil svoj poročni prstan in da je pozneje ves denar zaigral. Prosil me je še za nekoliko zlatov, da lahko odkupi prstan. Dala sem mu jih, ker nisem hotela žrtvovati vidnega znaka najinega zakonstva. Tako sem mu dajala in dajala, dokler sta ostala v mojem žepu samo dva tolarja in en goldinar. Tega pa se mu nisem upala povedati, ker bi bil Fedja v strašni duševni onemoglosti.

Jaz sem trpela, jokala, preklinjala sebe, ruleto, Baden-Baden in vse življenje. Ne prej ne pozneje nisem živila v tako razstrojenih razmerah.« Kadar je Dostojevski v igri dobil, kar pa se je zgodilo zelo poredkoma, je pritekel domov ves žareč od veselja. Kupil je ženi rože in slaščice. Toda slepa strast do igre, v katero je zabredel Dostojevski, je naposled zakonca prisilila, da sta prodala in deloma zastavila svoje najdražje predmete, samo da sta mogla odpotovati iz tega prokletega kraja, ki je uničeval njuno gmotno blagostanje ter jima rušil duševni mir. Šele ko je Dostojevski zaigral svoje in ženino imetje do zadnjega novca, ko je prodal ženine uhane, površnike in obleke, svoj ogrtač in vse, kar mu ni bilo nujno potrebno za vsakdanjo rabo, šele potem se je odločil, da odpotuje iz tega kraja, ki je njemu in ženi povzročil toliko težkega gorja. Z ozirom na svojo voljo je bil Dostojevski v dneh igranja velik slabič. Dasi je šestokrat klečal pred ženo in ji prisegal,

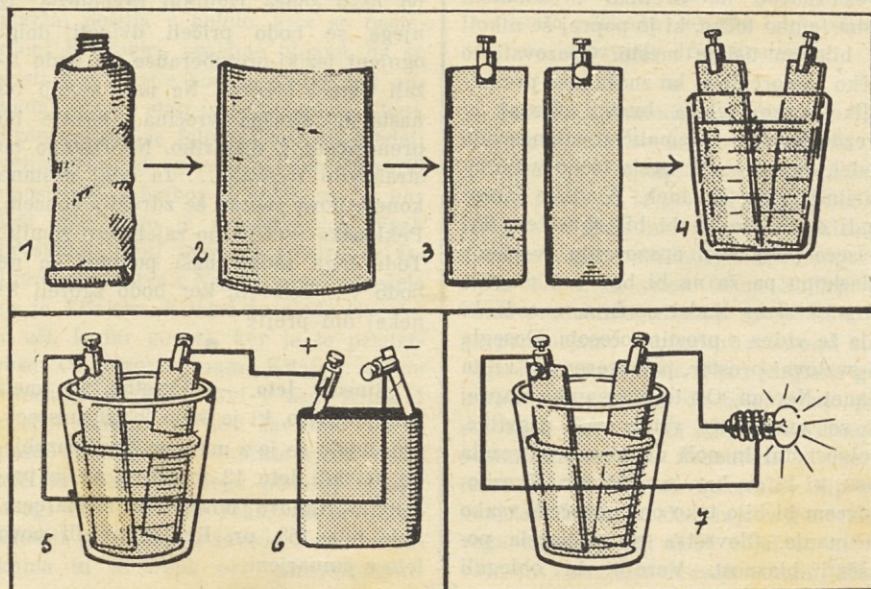
da ne pojde nikoli več v igralnico, ga je le premagala igralska strast.

Pesnik Tagore o Evropi. — Ko je slavní indijski pesnik Rabindranath Tagore prišel prvíkrat v Evropo, je pisal o svojih vtisih takole: »Ne tigri, ne levi, ne vremenske nezgode niso prinesle na zemljo toliko zla in gorja, kakor ga je povzročil človek človeku. Pripeljal sem se v Evropo z nado, da bom našel na tej celini živ nesmrten duh. Varal sem se. Evropa je bedna, ker ni več zmožna ljubezni. Pomanjkanje ljubezni je tako globoko, da trpi vsled tega ves človeški rod. Vse dežele so ljubosumne na svoje sosesde in strašno tekmujejo v mržnji in sovraštvu. Priznavam, da je Evropa dala svetu mnogo dobrega. Toda to, kar je dala drugim, jo zdaj uničuje. Evropejci se mi zdijo kakor otroci, ki se igrajo z nevarnim strelnim orožjem. Vsi zahtevajo mir, toda iščejo načinov, s katerimi bi svoje nasprotnike čimprej uničili.«

NAŠA DELAVNICA

Akumulator. — Po sliki sodeč je stvar zelo preprosta, kar tudi je. Sami si bomo

napravili akumulator! V to svrho vzemi prazno tubo, v kateri je bila zobna pa-

sta (1), odreži glavico in jo razprostri. Na ta način boš dobil plašč v obliki pravokotnika (2). Ta plašč temeljito očisti in ga razpolovi, ter pričvrsti na vsako polovico vijak za žico (3). Obe plošči vtakni v kozarec. Nikakor se ne smeta dotikati. Štiri petine kozarca napolni z 10% razredčeno žvepleno kislino. S tem pa je akumulator že gotov (4). Sedaj ga moramo seveda napolniti z elektriko. Tok nam bo dala navadna

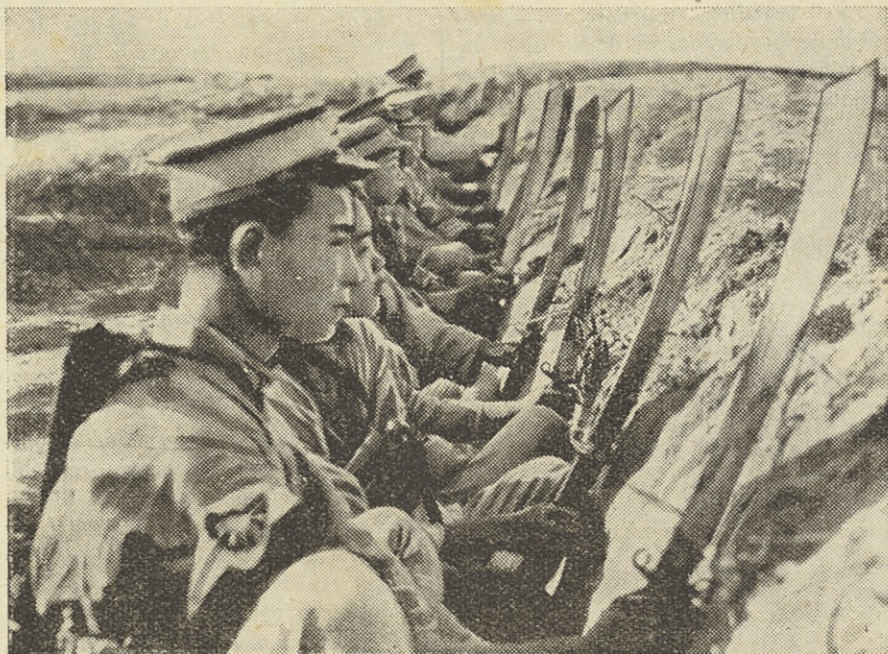
žepna baterija. Kako sta plošči zvezani z žico z baterijo, nam točno kažeta sliki 5 in 6. Kakor hitro bomo zvezali plošči z baterijo, se bodo pričeli tvoriti v kislini zračni mehurčki. Čez nekaj minut prekinemo polnjenje ter pričvrstimo na žici žarnico (7). Žarnica žari! Seveda ne dolgo. S pomočjo voltometra lahko ugotovimo, da znaša napetost našega akumulatorja 2 volta. Ta poskus lahko vsak napravi in bo imel veliko veselje z njim.

DROBNE ZANIMIVOSTI

Konec sveta. — Znanstveniki so napisali že nešteto domnevanj o koncu naše zemlje, kajti nikakor ni izključeno, da naša zemlja prej ali slej ne zadene ob kako drugo zvezdo. Da dve zvezdi trčita druga ob drugo, niti ni tako redko. Zvezdoslovci so večkrat opazili take primere: naenkrat zažari na nebu nova zvezda. To je samo mogoče, ako dve zvezdi trčita. Radi silnega udarca nastane taka vročina, da nova zvezda, ki nastane iz obeh starih, prične žareti v svetli luči. Francoski znanstveni pisatelj Moreux nam slika v eni svojih knjig konec sveta takole: »Neko noč zapazi zvezdoslovec na svetlem zvezdnatem nebu temno točko, ki je poprej še nikoli ni bilo na tistem mestu. Opazovati to točko zamore šele, ko znaša njen premer toliko kakor glava bučike. Tedaj bi zvezdoslovec z matematično natančnostjo vedel, da bo konec sveta točno v tristoštiriinštiridesetih dneh. A nihče izmed ljudi o tem še ne bi bil obveščen. Tri mesece po prvem opazovanju zvezde v teleskopu pa že ne bi bilo več mogoče skrivati stvar ljudstvu. Črna zvezda bi bila že vidna s prostim očesom. Dosegla bi svetovni prostor, po katerem se kreta planet Neptun. Od tega trenutka naprej bi se zemlja ne vrtela več pravilno. Dolgost dni in noči ne bi več ustrezala času, ki bi ga kazale naše ure. Zvezdoslovcem bi bilo tako onemogočeno vsako računanje. Človeštva bi se začela pollaščati blaznost. Verniki bi oblegali

cerkve in svetišča. Razuzdanci bi na vso moč popivali. Vsi pomisleki bi padli. Ljudje ne bi več spoštovali nobene lastnine. Vse delo bi bilo ustavljeno. In narodi se bodo morili med seboj... Oni, ki si niso o pravem času nakopičili živila, bodo začeli umirati od glada. Štiri in trideset dni pred trčenjem zemlje v to temno zvezdo, bo ta črna zvezda že dohitela Jupitra. Planeta Urana in Neptuna bo že prej pritegnila nase. Izgledala bo tako velika kakor tretjina lune. Svetlobo bo sprejemala od našega sonca. Zdaj pa zdaj bo bruhala ogenj iz razpok, ki so nastale na njeni skorji. Tedaj bo naše sonce izgubilo ravnotežje, iz njega se bodo pričeli dvigati dolgi ognjeni jeziki-protuberance, ki bodo lizali planet Merkur. Na naši zemlji bo nastajala strašna vročina. Ozračje bo prenasušeno z elektriko. Neprestano bo strahovito treskalo... In zdaj nastane konec: nova zvezda se združi s soncem. Peklenska vročina bo zajela vso zemljo. Toda tega zadnji naši potomci že ne bodo več doživeli, ker bodo zgoreli že nekaj dni prej!«

Rimsko leto. — Prvotno so imeli Rimljani leto, ki je štelo le 10 mesecev. Pričenjalo se je z marcem. Tudi pozneje, ko so dali letu 12 mesecev, se je pričenjalo njihovo novo leto z marcem. Šele leta 153. pr. Kr. so uvedli novo leto z januarjem.

Vojaki kitajske armade

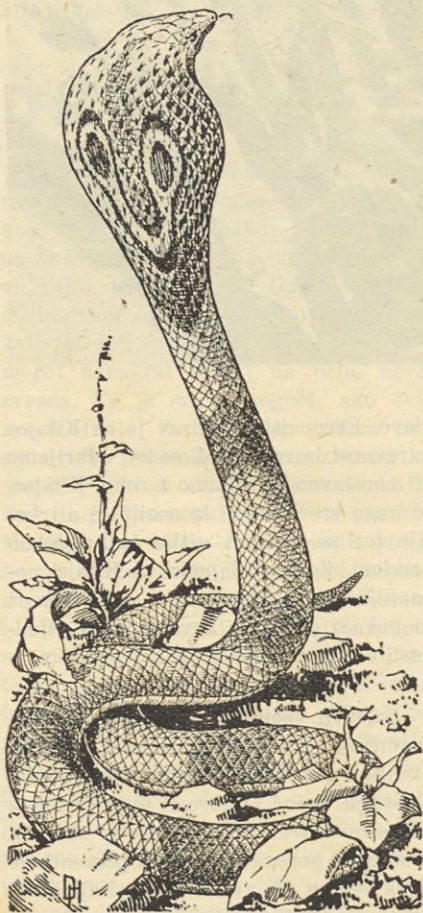
Rumena vljudnost. — Ko se pelje mikado, japonski cesar, skozi mesto, morajo biti zastrta vsa okna. Stražniki, občinstvo, vojaki stojijo nepremično kakor kipi. Vsakdo zadržuje celo dihanje. Nihče se ne smehlja. To je izraz najvišjega spoštovanja in vdanosti. Dvorni maršal pošilja v hotele, kjer so nastanjeni Evropejci, posebne objave, da se gosti pouče: »Če hočete gledati pot mikada, morate stati in se ne smete gibati. Prepovedano je fotografirati ali gledati veličanstvo od zgoraj, iz oken zgornjih nadstropij, s hribov in sploh vsega, kar leži više nego je mikadov voz. Vsak prestopok proti temu se smatra za žalitev veličanstva.« Najbolj vljudna dežela pa je Kitajska. Kitajec ne gleda človeka v oči, kadar govori, ker je to predrznost. Če govori z nami Kitajec, sname naočnike in jih spravi v žep. Kitajski gospod nikdar ne nosi zavrtkov. To je posel težakov. Roki morata viseti namreč navzdol. Evropejci podamo knjigo drugi osebi z eno roko. To se mora zgoditi pri Kitajcih seveda z obema rokama in je treba pri tem pripogniti

glavo. Evropejski pozdrav je za Kitajce naravnost izzivanje. Mi se kar odkrijemo ali enostavno pomahamo z roko. Kitajec, če koga sreča, stopi iz nosilnice ali kočije ter se večkrat nizko in spodobno prikloni. Zdaj se Japonci in Kitajci neusmiljeno koljejo. Kadar grme topovi in pokaajo puške, si seveda takih vljudnosti ne izkazujejo drug drugemu.

●

Največji spomenik na svetu. — Tak spomenik ima seveda Amerika. Je to granitna gora »Stone Mountain« v državi Georgija. Stene te gore si dvigajo 100 m navpično v zrak in v to goro so vklesali spomenik generalu Leeju. Spomenik je širok 400 m in visok 60 m. Najlaže si bomo predložili ogromnost spomenika, če ga primerjamo z znanimi stavbami starega in novega veka. Tako je glava generala Leeja tolika, da bi se v njo popolnoma lahko skrila egipčanska sfiga. Šestnajstnadstropni nebotičnik bi meril točno toliko, kolikor generalov kip od konjskih kopit pa do krajev generalovega klobuka. Od tisoč vojakov, ki so vklesani v skalo, meri vsak najmanj 42 m.

Med brazilijanskimi kačami. — Brazilija je bogata dežela. Poleg zlata in drugih plemenitih rud ima tudi posebno bujno razvito živalstvo in rastlinstvo. Med brazilijanskim živalstvom pa so najznamenitejši stvori strupene kače, katerih je v deželi toliko, da človek na nobenem potu ni varen svojega življenja. Kačji piki so tako pogosti, da obstoje v

deželi posebni zavodi, v katerih se zdravijo samo taki bolniki, katere so vsekale strupene kače s svojimi ostrimi zobmi. Eden takih zavodov je zavod Batenten. Neki angleški novinar, katerega je zanimalo videti in vedeti, kako izgleda bolnišnica proti kačjim pikom, se je napolnil tja in popisuje svoje vtise, ki jih

je dobil pri tem obisku, takole: Javil sem se pri ravnatelju zavoda, ki me je prijazno sprejel in mi hitel razkazovati vse tajnosti in znamenitosti, ki se vrše pod njegovim nadzorstvom. Da mi laže obrazloži to in ono, me je zdravnik najprej uvedel v način pridobivanja kačjega strupa. Stopil je h kletki, v kateri je bila zaprta velika strupenica. Ko je žival pomolila glavo skozi odprtino, je vzel v roke železno palico s precepom ter ujel kačo v precep za vrat. Kača se je jela zvijati. Sikala je s svojimi strupenimi zobmi na desno in levo, toda dosegla ni nikogar, ker smo se na opozorilo vsi držali v primerni razdalji. Zdravnik je izvlekel kačo iz kletke, sluga je prinesel stekleno skodelico ter jo položil pred kačino glavo. Kmalu je začela besna žival gristi ob steno. Pri tem je strup pomalem brizgal iz votlih zob. Ko se je zdelo zdravniku dovolj tekočine, je izmučeno žival položil nazaj v kletko in zaprl lino, skozi katero je prilezla kača na dan. Zdravnik je nato začel razlagati, kako nastaja iz kačjega strupa serum proti kačjim pikom. Kačji strup se pomeša z destilirano vodo in ta se v malih količinah daje piti konjem, ki postanejo polagoma imuni proti kačjemu piku. Potem se pušča tem konjem kri. Iz te krvi se napravi serum, ki služi za cepljenje proti pikom strupenic. Ker se zdravijo od kač vsekani bolniki na podlagi načela, da je treba vsak strup pobijati z enakim protistrupom, obstoji več vrst različnih serumov. Zdravljenje se ravna vedno po tem, kakšna kača je pičila bolnika. Brazilijanske kače so najbolj strupene in najbolj strašne med vsemi kačami na svetu. Delijo se v mnogo vrst, na mnogo družin. Najgroznejša med njimi je pač naočarka. Vsem pa je lastno eno skupno svojstvo: strupenost, in posledica tega, skrajno opasnost za človeško življenje. Človek živi po kačjem piku morda le še en dan, nato pa izdihne v strašnih bolečinah. Kjer je zdravniška pomoč pri rokah, pa je seveda drugače.